

DESPRE SAVANTUL GHEORGHE MARINESCU LA VÂRSTA SENECTUȚII

ȘTEFANIA KORY CALOMFIRESCU, MARILENA KORY-MERCEA

Departamentul de Neuroștiințe, U MF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca

Gheorghe Marinescu, ajungând la vârsta senectuții, închinând întreaga viață muncii, a cerut și celor din jur, mai ales tineretului, să-și facă din muncă un ideal, să respecte calea cinstei în viață, a muncii și a adevărului. Iată ce le spunea acestora: „Mi-am creat din muncă o a doua natură. Cu toate că sunt bătrân mă simt integrat în aceeași mișcare universală a vieții, care te reclamă spre creațiuni neîncetate. Sensul vieții nu este de a te lăsa dus, ci de a lucra cu puterea inițiativei, a lărgi orizonturile acestui univers, care ne pasionează pe toți. Un om care înțelege aceste lucruri nu se poate odihni până la moarte. Viața mea a devenit un ceasornic. Este singurul mod de a mă simți bine... până într-o zi, când o arteră îmi va plesni în cap sau inima va înceta de a mai bate...”

Nimic altceva nu exista pentru acest profesor, pentru acest maestru și savant, în afară de muncă, în afară de o activitate plină de zel, între zidurile clinicii sale.

Profesorul avea deja peste 50 de ani de activitate științifică. El spunea: „Cu modul nostru de a trăi noi nu murim, ci suntem omorâți”.

La concluzia aceasta ajunsese la sfârșitul anilor săi, văzând cum viața celor mai mulți semeni se frângea înainte de termen.

În această epocă pătrundea cât mai adânc în tainele vieții și era, de fapt, perioada marilor sinteze. Un articol dintr-un ziar al timpului caracteriza poziția și principialitatea lui Gh. Marinescu ce a avut-o întreaga sa viață: „...închipuiți-vă pe profesorul Marinescu oferindu-și gloria mondială ca un «mic» aport unui «mare» partid politic. Închipuiți-vi-l ca ministru sau secretar general al unui guvern. Putea să-și zidească zece clinici, putea să-și întindă mâna până în fundul pungii ministerului său. Nimeni nu îl împiedeca, nimeni nu-l stânjenea. Dimpotrivă! Laboratoarele sale erau înzestrate princiar și el nu s-ar fi simțit între pereții lor ca un soldat fără arme de luptă. Totuși, conștiința sa nu i-a permis să facă concesii morale...”

În apropierea vârstei de 50 de ani a elaborat și publicat opera maturității sale științifice, intitulată „Celula nervoasă”, apărută în două volume, foarte apreciată în întreaga lume, dar la împlinirea vârstei de 70 ani mulți ajunseseră să spună despre acest savant: „Gata! Marinescu trebuie scos la pensie. A împlinit 70 de ani! Ce mai vrea?” Astfel gândeau cei mai mulți dintre profesorii facultății

de medicină care, geloși pe renumele acestui maestru al științei, doreau să-l pună în imposibilitatea de a mai lucra.

Câtă alergătură și cât zburcium a fost din partea lui Gheorghe Marinescu, pe la toate personalitățile zilei, cu o putere mai mare de influență, pentru a demonstra că în ciuda celor 70 de ani ce-i împlinise, el nu și-a pierdut puterea de muncă. De foarte multe ori exclama: „Mai am atâtea de făcut!”.

Cu multă greutate i s-a aprobat mai întâi o prelungire temporară! Pentru această amânare a pensionării a trebuit să ajungă până la palat. Multe zile de solicitări și amânări le-a înfruntat savantul Gh. Marinescu, pentru că datorită caracterului său cinstit și drept nu s-a putut bucura de simpatie.

Savantul la această vârstă era puținel la trup, dar vioi, cu părul alb, cu spatele puțin încovoiat, purtând cu el o geantă plină cu cele mai recente lucrări ale sale, apărute în țară și în străinătate.

Inițiativa alcătuirii unui „volum omagial” închinat personalității sale a fost luată de un comitet în fruntea căruia se afla profesorul C.I. Parhon.

La acest volum au fost invitați să colaboreze cei mai mari neurologi din lume. Patruzeci de autori români și străini, printre care președinți și secretari de academii științifice și societăți medicale, au colaborat la acest volum, ce cuprindea peste 700 de pagini. Prefața cărții trebuia să o scrie histologul cu renume mondial Ramon y Cajal, care era deținător al premiului Nobel și care era socotit ca cea mai mare somitate, în ceea ce privește cunoașterea structurii sistemului nervos, însă ilustrul histolog era deja bătrân. Acest savant spaniol nu a trimis un studiu, ci o scrisoare cu următorul conținut: „Deși o boală cronică, efect al bătrâneții, nu-mi permite să scriu o introducere la cartea de omagiu dedicată marelui savant și maestru Gh. Marinescu, vreau să profit de această ocazie, ca să felicit cordial pe ilustrul cercetător român, cu ocazia celei de a 70-a aniversări. Opera sa este fecundă și multiplă. Determinarea nucleilor de origine bulbari, studiile asupra patologiei neuronului, magnifica analiză a alterațiunilor sistemului nervos în senilitate, explorațiunile sale fericite asupra regenerării nervilor, observațiile sale asupra neurofibrilelor și multe alte lucrări tot atât de importante vor rămâne ca achiziții definitive ale științei. Lucrând eu însumi, adesea, paralel cu el, în aceleași domenii științifice sunt în măsură să judec înalta valoare a multiplelor și rodnicelor lui inițiative”.

Volumul omagial i-a fost înmănat savantului în

Articol intrat la redacție în data de: 19.01.2010

Acceptat în data de: 30.08.2010

Adresa pentru corespondență: kory_stefania@yahoo.com

cadru unei festivități inițiate de elevii și prietenii săi de profesiune, iar festivitatea a avut loc în sala „Fundăției umanitare” (care cu timpul a devenit sediul Bibliotecii Centrale Universitare) în data de 14 iunie 1933. Cu această ocazie, profesorul Dr. I. Cantacuzino, amintind lipsa de atenție a guvernului pentru știință, a arătat faptul că Gh. Marinescu reprezintă o „rușine prin mizeria în care este lăsat”, iar profesorul C.I. Parhon a arătat că Gh. Marinescu, care a dus faima țării în toată lumea, nu are un institut în care să lucreze, și laboratorul său este de-o „sărăcie ce impresionează dureros”. „Măcar de-ar trebui să recurgem la subscripție publică, încă ar trebui să facem acest lucru, pentru a vedea odată terminată Clinica Neurologică de la Colentina!” a arătat marele endocrinolog, plin de indignare, față de nepăsarea guvernelor ce se perindau la conducerea țării. Profesorul C.I. Parhon, înmânându-i volumul lui Gh. Marinescu, a spus următoarele cuvinte: „Ca și bătrânul Horațiu și dumneavoastră, maestre, făcând un bilanț al activității de până acum, ați putea spune: «Am înfăptuit o operă mai durabilă decât arama»”.

Gheorghe Marinescu în continuare, în frazele sale rostite, a subliniat următorul fapt: „Ne lipsesc instrumentele de muncă. Suntem reduși la mizerie!” Și adresându-se guvernanților a spus: „Treceți peste frontierele înguste de partid și gândiți-vă la modești servitori ai științei, căci viitorul este al lor!” În continuare a mai spus: „Mă adresez studenților și le repet cuvintele lui Pasteur: «Întâi să vă întrebați ce am făcut să învăț și apoi ce am făcut pentru țara mea și asta neîncetat, până în clipa când veți avea cea fericire de a fi participat la progresul și binele omenirii»”.

La începutul primăverii, în 1938, familia savantului a observat că profesorul nu se mai simțea bine. Avea febră și era slăbit de pe urma unei gripe dusă toată iarna pe picioare, neîngăduindu-și vreo zi de odihnă. A ajuns la clinică, înainte de ora șapte, în 6 mai 1938 și s-a adresat supraveghetorei: „Fii bună, te rog și dă-mi condica ca să o semnez. Nu vreau să se spună, după moartea mea, că măcar o singură zi nu am fost prezent la datorie!”.

Începând din 6 mai 1938 și în zilele următoare a respectat activitatea obișnuită, adică: spital, laborator, experiențe, la care s-au adăugat două evenimente importante științifice. Se sărbătoreau 50 de ani de la prima vaccinare împotriva turbării, făcută în România, de către savantul Victor Babeș. În același timp, ca un omagiu adus marelui bacteriolog V. Babeș, se ținea Congresul internațional împotriva turbării. Aceste manifestări științifice s-au ținut sub președenția lui Gheorghe Marinescu. Sâmbătă, în 14 mai 1938, Gh. Marinescu a prezidat ultima ședință a Congresului. Avea vârsta de 75 ani, vârstă ce-i impunea mai multă odihnă și grijă pentru sănătate. La miezul nopții a sosit acasă, ducând sub braț geanta sa plină de cărți și de note ale congresului. S-a culcat și a adormit foarte mulțumit, ca întotdeauna, când ziua de muncă fusese cu vârf îndeplinită, dar din acest somn nu avea să se mai trezească.

În zorii zilei, inima lui care vibrase în fața atâtor suferinți încetase să mai bată, iar odihna pe care nu și-o putuse permite niciodată în viață, devenise acum fără sfârșit.

După zeci de ani de muncă, pentru prima oară, în această dimineață de mai, condica de prezență de la Clinica Colentina nu mai putea să fie semnată de acela care se luptase atât de tenace, de eroid cu viața, cu suferințele oamenilor și cu societatea în care a trăit.

Cu trei zile înainte de a muri, la 12 mai 1938, a scris testamentul social-politic în care spunea: „nici o floare, nici un discurs. Acei care m-au iubit să întrebuințeze banii pentru cei săraci și vorbele dulci pentru a încuraja pe cei suferinzi. Să nu se uite că cei ce trăiesc în lipsuri și chiar în mizerie sunt prea numeroși, că speculanții, îmbogățiții prin afaceri neoneste trăiesc, într-un fel sau altul, din exploatarea celor ce muncesc.

Trecând în lumea din care nimeni nu s-a mai întors, nu aș voi să supăr pe nimeni, dar adevărul trebuie spus: prea multă nedreptate este în blagoslovita țară românească. Ea este datorită ușurinței sau grabei cu care s-au dezlegat problemele vitale ale patriei. Lipsa de educație cetățenească și a sentimentului datoriei, ambițiuni trecătoare, precum și un omagiu imens au dat naștere la multe anomalii sociale. Cine le va îndrepta?

Când oamenii noștri politici și guvernanții noștri vor îndrăzni să privească în față cruda realitate, pentru a-și da seama de greșelile făcute?”.

„Va veni vremea...” era expresia pe care o repeta mereu în conferințe, în lecțiile și în textele scrise Gheorghe Marinescu, arătând încrederea sa nestrămutată într-o altă viață mai bună.

În corespondența care n-a mai putut să fie deschisă în ziua aceea de marele savant era un plic ce-i aducea o știre foarte importantă. Redau din conținutul scrisorii: „Mult iubite și prea ilustre coleg – îi scria în ziua de 12 mai 1938 profesorul Roussy, rectorul Universității din Paris – cu titlul confidențial și înainte de a vă comunica aceasta în mod oficial vreau să vă anunț că în ședința Consiliului Universității din Paris, care a avut loc ieri dimineață s-a hotărât să vi se acorde titlul de «Doctor Honoris Causa». Am găsit astfel o ocazie de a vă obliga să veniți la Paris în toamna aceasta, pentru a asista la ceremonia deschiderii anului universitar, ceremonie în cadrul căreia vă vor fi acordate «insignele noului dumneavoastră grad»”. Dar savantul Gheorghe Marinescu nu a mai putut face drumul la Paris, fiindcă pornise pe calea fără întoarcere. Îi părăsise pe cei vii, în plină activitate creatoare, spunând adesea: „Muncesc cu convingerea că lumina ce-o aduc în știință va folosi omenirii, care înnoată în otrava lipsei de umanitate, otravă pentru care savanții nu au putut încă găsi remediu”. Rostea aceste cuvinte, în lupta sa necurmată și într-o frământare continuă, pentru binele și progresul omenirii.